

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 6 kwietnia 2016 roku w sprawie numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył H. K. (1) emeryturę od 1 lutego 2016 roku, to jest od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

Decyzja została wydana na podstawie art.174 ust.2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz.U. z 2015 roku, poz.748 ze zm.) oraz ustawy dnia 5 marca 2015 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 roku, poz.552).

Organ rentowy wskazał, że do obliczenia emerytury przyjęto: kwotę składki zewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji tj. 35.493,01 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego tj. 390.827,84 zł, sumę kwot pobranych wcześniej emerytur po uwzględnieniu kwoty wypłaconego wyrównania tj. 107.209,91 zł oraz średnie dalsze trwanie życia tj. 236,20 miesięcy. Wyliczona na podstawie powyższych wskaźników emerytura wyniosła 1.351,02 zł [(35.493,01 zł + 390.827,84 zł) – 107.209,91 zł : 236,20].

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaznaczył, że po uwzględnieniu waloryzacji należna ubezpieczonej emerytura od 1 lutego 2016 r. wyniosła 1 408,64 zł oraz wskazał, że wyliczona emerytura (z zastosowaniem przepisów art.174 ust.2a ustawy emerytalnej w brzmieniu ustalonym przepisami ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS) została, jako świadczenie mniej korzystne od dotychczas wypłacanej emerytury, zawieszona i że wnioskodawczyni będzie nadal wypłacana emerytura o symbolu E.

W odwołaniu od powyższej decyzji H. K. (1) wskazała, że 60 lat ukończyła w 2012 r., a wniosek o ustalenie prawa do emerytury złożyła w 2013 r. Zdaniem wnioskodawczyni Zakład Ubezpieczeń Społecznych przy wyliczaniu wysokości należnej jej emerytury nie powinien odliczać sumy dotychczas pobranych przez nią świadczeń, bowiem to data osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, a nie termin złożenia wniosku, powinien decydować o sposobie obliczania wysokości świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie pełnomocnik organu rentowego wniósł o jego oddalenie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczona H. K. (1) urodziła się w dniu (...).

(okoliczność bezsporna)

Decyzją z dnia 13 marca 2007 roku znak E (...) Zakład przyznał ubezpieczonej od dnia 2 marca 2007 roku (tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego) emeryturę.

Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych (od stycznia 1989 roku do grudnia 1998 roku), ze wskaźnikiem podstawy wymiaru wynoszącym 86,09% oraz kwotą bazową – 2.059,92 zł. Podstawa wymiaru obliczona przez pomnożenie wskaźnika podstawy wymiaru przez kwotę bazową wyniosła 1.773,39 zł.

Do ustalenia wysokości emerytury przyjęto 24 lata 7 miesięcy okresów składkowych (295 miesięcy) i 7 lat i 8 miesięcy (92 miesiące) okresów nieskładkowych. Wysokość emerytury wyniosła 1.156,39 zł

Wysokość emerytury została obliczona w następujący sposób:

- $24\% \times 2.059,92 \text{ zł} = 494,38 \text{ zł}$,
- $[(295 \times 1,3\%) : 12] \times 1.773,39 = 566,78 \text{ zł}$,

- $[(92 \times 0,7\%) : 12] \times 1.773,39 = 95,23 \text{ zł}$.

(decyzja k.48-50 plik I akt ZUS)

Powszechny wiek emerytalny ubezpieczona osiągnęła 2 marca 2012 roku.

(okoliczność bezsporna)

W dniu 6 grudnia 2013 roku ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę.

(wniosek k.51-54 odwrót plik III akt ZUS)

Decyzją z dnia 18 grudnia 2013 roku w sprawie numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył H. K. (1) emeryturę od 1 grudnia 2013 roku, to jest od miesiąca w którym zgłoszono wniosek

Organ rentowy wskazał, że do obliczenia emerytury przyjęto:

- kwotę składki zewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji tj. 35.953,99 zł,
- kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego tj. 371.539,95 zł,
- sumę kwot pobranych wcześniej emerytur tj. 107.209,91 zł,
- średnie dalsze trwanie życia tj. 239,90 miesięcy.

Wyliczona na podstawie powyższych wskaźników emerytura wyniosła 1.251,71 zł $[(35.953,99 \text{ zł} + 371.539,95 \text{ zł}) - 107.209,91 \text{ zł} : 239,90]$.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaznaczył, że wyliczona emerytura została, jako świadczenie mniej korzystne od dotychczas wypłacanego, zawieszona.

(decyzja k.60 - 61 plik III akt ZUS)

W dniu 10 czerwca 2015 roku ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę.

(wniosek k.62-65 odwrót plik III akt ZUS)

Decyzją z dnia 21 lipca 2015 roku w sprawie numer (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył H. K. (1) emeryturę od 1 czerwca 2015 roku, to jest od miesiąca w którym zgłoszono wniosek.

Organ rentowy wskazał, że do obliczenia emerytury przyjęto:

- kwotę składki zewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji tj. 35.493,01 zł,
- kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego (z uwzględnieniem korekty) tj. 389.761,35 zł,
- sumę kwot pobranych emerytur tj. 107.209,91 zł,
- średnie dalsze trwanie życia tj. 236,2 miesięcy.

Wyliczona na podstawie powyższych wskaźników emerytura wyniosła 1.346,50 zł $[(35.493,01 \text{ zł} + 389.761,35 \text{ zł}) - 107.209,91 \text{ zł} : 236,20]$. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaznaczył, że po uwzględnieniu waloryzacji należna ubezpieczonej emerytura od 1 czerwca 2015 r. wyniosła 1 404,04 zł.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaznaczył, że wyliczona emerytura została, jako świadczenie mniej korzystne od dotychczas wypłacanego, zawieszona.

(decyzja k.72-73 plik III akt ZUS)

W dniu 16 lutego 2016 roku ubezpieczona złożyła wniosek o ustalenie emerytury według nowych zasad z jednoczesnym uwzględnieniem okresu sprawowania opieki nad dziećmi. Po rozpatrzeniu wniosku organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

(wniosek k.79, k.82-84 odwrót plik III akt ZUS, decyzja k.87 – 88 odwrót plik III akt ZUS)

Decyzją z dnia 5 kwietnia 2016 roku Zakład ponownie ustalił wysokość kapitału początkowego dla ubezpieczonej uwzględniając okresy opieki nad dzieckiem obliczone na podstawie art.174 ust.2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS przy zastosowaniu przelicznika 1,3% za każdy rok na kwotę 124.846,15 zł.

(decyzja – k.21 akt ZUS, I plik)

Powyzszy stan faktyczny jest bezsporny między stronami. Istotne w sprawie okoliczności zostały ustalone na podstawie dowodów z dokumentów, których strony nie kwestionowały.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne.

Na wstępie należy wskazać, iż zaskarżona decyzja ustalająca wysokość emerytury została wydana po złożeniu przez ubezpieczoną H. K. (2) wniosku w trybie art.2 ust.1 ustawy z dnia 5 marca 2015 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 roku, poz.552), zgodnie z treścią którego wysokość emerytury przysługującej w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy na podstawie art.24 oraz art.27, obliczonej z zastosowaniem art.26 ustawy, o której mowa w art.1, ustala się ponownie z zastosowaniem przepisów, o których mowa w art.1 pkt 1 i 4, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą - na wniosek osoby uprawnionej.

Decyzją z dnia 5 kwietnia 2016 roku Zakład ponownie ustalił wysokość kapitału początkowego dla ubezpieczonej uwzględniając okresy opieki nad dzieckiem obliczone na podstawie art.174 ust.2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS przy zastosowaniu przelicznika 1,3% za każdy rok na kwotę 124.846,15 zł.

Ustalenie wysokości kapitału początkowego skutkowało wydaniem decyzji określającej wysokość świadczenia.

Zgodnie z treścią art.25 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz.U. z 2016 roku, poz.887 z późn. zm.) podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz środków zaewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art.40a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art.25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego z uwzględnieniem ust.5 i art.183 (który nie ma zastosowania w przypadku ubezpieczonej). Wiek ubezpieczonego wyraża się w ukończonych latach i miesiącach, a średnie dalsze trwanie życia ustala się wspólnie dla mężczyzn i kobiet oraz wyraża się w miesiącach (art.26 ust.1-3 ww. ustawy).

Zgodnie z treścią art.100 ust.1 ww. ustawy prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego powstaje z urzędu, z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Ustalenie prawa do emerytury następuje na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dniu spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia uprawnień, a wypłata świadczenia następuje od pierwszego dnia miesiąca, w którym ubezpieczony złożył wniosek, spełniwszy ustawowe przesłanki prawa do emerytury. Zgłoszenie wniosku nie jest zatem warunkiem powstania prawa do świadczenia i decyduje jedynie o wypłacie świadczenia, do którego ubezpieczony nabył prawo, ponieważ spełnił ustawowe przesłanki (w tym wypadku osiągnął powszechny wiek emerytalny).

Do dnia 1 stycznia 2013 roku podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art.24 ww. ustawy stanowiła kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175, z zastrzeżeniem art. 185 (brzmienie art.25 w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - tekst jednolity: Dz. U. z 2004 roku, nr 39, poz. 353).

Przy obliczaniu wysokości tego świadczenia nie dokonywano żadnych potrąceń, w szczególności kwot pobranych z tytułu emerytur, przyznanych w oparciu o inną podstawę prawną (tzw. emerytur wcześniejszych, na podstawie art.46 w zw. z art.29 ww. ustawy).

Ustawą z dnia 11 maja 2012 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 roku poz. 637), która wprowadziła istotne zmiany dotyczące wieku uprawiającego do emerytury dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, różnicując je w zależności od daty urodzenia, dodany został art.25 ust.1 b. Zgodnie z treścią tego przepisu jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów m.in. art.46, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art.24 (ustaloną zgodnie z ust.1) pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed obliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Ustawa ta weszła w życie od dnia 1 stycznia 2013 roku.

W uzasadnieniu projektu ustawy w tym zakresie podano jedynie, że osoba, która pobiera emeryturę przyznaną przed osiągnięciem wieku emerytalnego może, po jego osiągnięciu, wystąpić o emeryturę powszechną. Wskazano także, że dla osoby urodzonej po 31 grudnia 1948 roku emerytura ta dotychczas była wyliczana przez podzielenie podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze życie dla wieku wystąpienia o emeryturę, zaś zmiana ma polegać na tym, że podstawa obliczenia „kolejnej” emerytury ma być pomniejszana o kwoty wcześniej pobranych emerytur przyznanych przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego.

Ustawa nowelizująca nie zawierała jednak żadnych przepisów przejściowych dotyczących osób, które w dacie wejścia jej w życie miały już ustalone prawo do wcześniejszych emerytur. W art.22 ww. ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw wskazano jedynie, że ustawa ta wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2013 roku.

Ubezpieczona H. K. (1) urodziła się w dniu (...), zatem prawo do emerytury przysługującej w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego (tj. 60 lat) powstało w dniu 2 marca 2012 roku.

Spór w sprawie sprowadza się natomiast do zagadnienia, czy ustalając prawo ubezpieczonej do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym organ rentowy zasadnie zastosował art.25 ust.1b ww. ustawy, pomniejszając podstawę emerytury wnioskodawczyni o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranej emerytury wcześniejszej.

Kluczowa dla rozstrzygnięcia przedmiotowego sporu jest ocena, czy wysokość emerytury ubezpieczonej należało ustalić na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dacie nabycia przez nią prawa do świadczenia (spełnienia przesłanek do emerytury), czy też na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dacie złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury i jej wypłatę.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 3 listopada 2015 roku (P 11/14, publ OTK-A 2015/10/167), Trybunał Konstytucyjny wskazał, że w tym wypadku analogicznie należy się odnieść do innych sytuacji, w których ustawodawca zmieniał warunki nabywania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Trybunał Konstytucyjny powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego przywołując wyroki z dnia 4 listopada 2014 roku (I UK 100/14) oraz z dnia 14 września 2014 roku (I UK 19/14), które choć dotyczą odmiennych stanów faktycznych, to wyciągnięte w nich wnioski mają ogólne zastosowanie w razie zmiany stanu prawnego w zakresie przesłanek nabywania poszczególnych świadczeń z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych.

W pierwszym z nich Sąd Najwyższy zaznaczył, że art.100 ust.1 ustawy emerytalnej ustanawia generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczenia następuje zatem ex lege i co do zasady nie jest uzależnione ani od złożenia przez ubezpieczonego stosownego wniosku, ani też od ustalenia (potwierdzenia) tego prawa decyzją organu rentowego, która ma jedynie charakter deklaratoryjny. Zdaniem Sądu Najwyższego zmiany w przepisach ograniczające dotychczasowe uprawnienia, czy też wprowadzające dodatkowe warunki nabycia prawa do świadczenia, nie mają wpływu na istnienie prawa nabytego (powstałego) przed tymi zmianami, niezależnie od tego, kiedy został złożony wniosek o świadczenie (jego realizację).

W drugim z ww. orzeczeń Sąd Najwyższy wskazał, że nowa ustawa nie może pozbawić ubezpieczonego prawa, które nabył na mocy wcześniej obowiązującej ustawy. Nie jest zatem uprawniona wykładania, że znaczenie dla rozstrzygnięcia ma stan prawny z chwili złożenia wniosku lub wydania decyzji. Sąd Najwyższy powołał się na orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z którym w sferze praw emerytalno-rentowych zasadą ochrony praw nabytych objęte są, zarówno prawa nabyte w drodze skonkretyzowanych decyzji, przyznających świadczenia, jak i prawa nabyte in abstracto, zgodnie z ustawą przed zgłoszeniem wniosku o ich przyznanie. Natomiast w przypadku ekspektatyw praw podmiotowych ochrona ogranicza się do ekspektatyw maksymalnie ukształtowanych, tj. takich, które spełniają zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowe nabycia pod rządami danej ustawy (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 stycznia 2000 roku, K 18/99 i powołane w nim orzeczenia Trybunału z dnia 11 lutego 1992 roku, K 14/91, z dnia 23 listopada 1998 roku, SK 7/98, z dnia 22 czerwca 1999 roku, K 5/99; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2014 roku, I UK 334/13, OSNP nr 7/2015, poz. 97). Z deklaratoryjnego charakteru decyzji organów rentowych, które potwierdzają spełnienie warunków koniecznych do nabycia prawa do świadczenia wynika, że prawo do świadczeń powstaje i istnieje niezależnie od decyzji organu rentowego, a tylko jego realizacja w postaci wypłaty świadczenia wymaga potwierdzenia decyzją. Odmowa prawa do świadczeń z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, tylko wobec niezłożenia odpowiedniego wniosku byłoby, jak słusznie zważył Sąd Najwyższy, naruszeniem charakteru decyzji organu rentowego, nadając jej charakter konstytutywny, którego przecież nie ma.

Ustawodawca do dnia 1 stycznia 2013 roku nie różnicował sytuacji osób korzystających z wcześniejszej emerytury i osób niekorzystających z tego przywileju w zakresie obliczania wysokości emerytury należnej w wieku powszechnym na podstawie art.24 ww. ustawy o emeryturach i rentach. Dopiero po tej dacie wprowadził nową regulację uprawniającą do pomniejszenia wysokości podstawy emerytury, o której mowa w art.24, o sumę wcześniej pobranych emerytur przyznanych przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego. Brak jest zatem podstaw, aby zasadę tę stosować do ubezpieczonych, którzy prawo do wcześniejszej emerytury uzyskali jeszcze przed dniem 1 stycznia 2013 roku.

Wprowadzona z dniem 1 stycznia 2013 roku do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych regulacja, postawiła ubezpieczonych przed koniecznością dokonania wyboru, czy skorzystają z wcześniejszych świadczeń emerytalnych, co jednak wiąże się ze zmniejszeniem wysokości emerytury, do której nabyli prawa w wieku powszechnym, czy też zdecydują się nie korzystać z przywileju przejścia na wcześniejszą emeryturę, uzyskując w ten sposób wyższą emeryturę na zasadach ogólnych. Ubezpieczeni przed dniem 1 stycznia 2013 roku, nie musieli dokonywać takiej kalkulacji. Emerytura w wieku powszechnym była bowiem obliczana i przyznawana na takich samych zasadach osobom, które przeszły na wcześniejszą emeryturę oraz tym ubezpieczonym, którzy z takiego przywileju nie skorzystali albo nie mogli skorzystać. Na gruncie obowiązującego do dnia 1 stycznia 2013 roku stanu prawnego w tym zakresie, ubezpieczeni działając w zaufaniu do państwa i prawa, podjęli decyzję o przejściu na wcześniejszą emeryturę, nie rozważając konsekwencji tej decyzji dla wysokości późniejszego świadczenia emerytalnego.

Reasumując brak jest podstaw do obliczenia należnej ubezpieczonej w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego emerytury w oparciu o art.25 ust.1b, czyli na gruncie obowiązywania art.25 ustawy emerytalnej w brzmieniu nadanym mu nowelizacją z dnia 1 stycznia 2013 roku. Ubezpieczona nabyła bowiem prawo do tego

świadczenia z dniem ukończenia 60 lat, czyli w dniu 2 marca 2012 roku, gdy powyższe przepisy jeszcze nie obowiązywały.

Jak już wyjaśniono, data złożenia wniosku ma znaczenie jedynie dla ustalenia daty, od której następuje wypłata świadczenia. Mimo, iż prawo do emerytury ubezpieczona nabyła w dniu 2 marca 2012 roku, to świadczenie mogło być wypłacone nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłosiła ona stosowny wniosek. Zmiana stanu prawnego, która nastąpiła na skutek wejścia w życie z dniem 1 stycznia 2013 roku ustawy nowelizującej, pozostaje zatem bez wpływu na uprawnienia emerytalne ubezpieczonej powstałe z mocy prawa przed dokonaniem tych zmian. Wysokość należnego jej świadczenia powinna zostać zatem obliczona według regulacji obowiązującej w dacie nabycia prawa do emerytury.

Zgodnie z art. 129 ust.1 ww. ustawy świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Ubezpieczona złożyła wniosek o przeliczenie emerytury w dniu 16 lutego 2016 roku, a zatem przeliczenia emerytury należy dokonać od dnia 1 lutego 2016 roku, to jest od miesiąca w którym złożyła wniosek.

Mając powyższe na uwadze Sąd na podstawie art.477¹⁴§2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił wysokość emerytury od dnia 1 lutego 2016 roku, nie pomniejszając jej o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur.

(S.B.)

ZARZĄDZENIE

1. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego z pouczeniem o apelacji.
2. Wypożyczyć pełnomocnikowi ZUS akta rentowe, zobowiązując do ich zwrotu w przypadku wniesienia apelacji.
3. Doręczyć pełnomocnikowi ZUS odpis protokołu rozprawy.

5.01.2017 r.